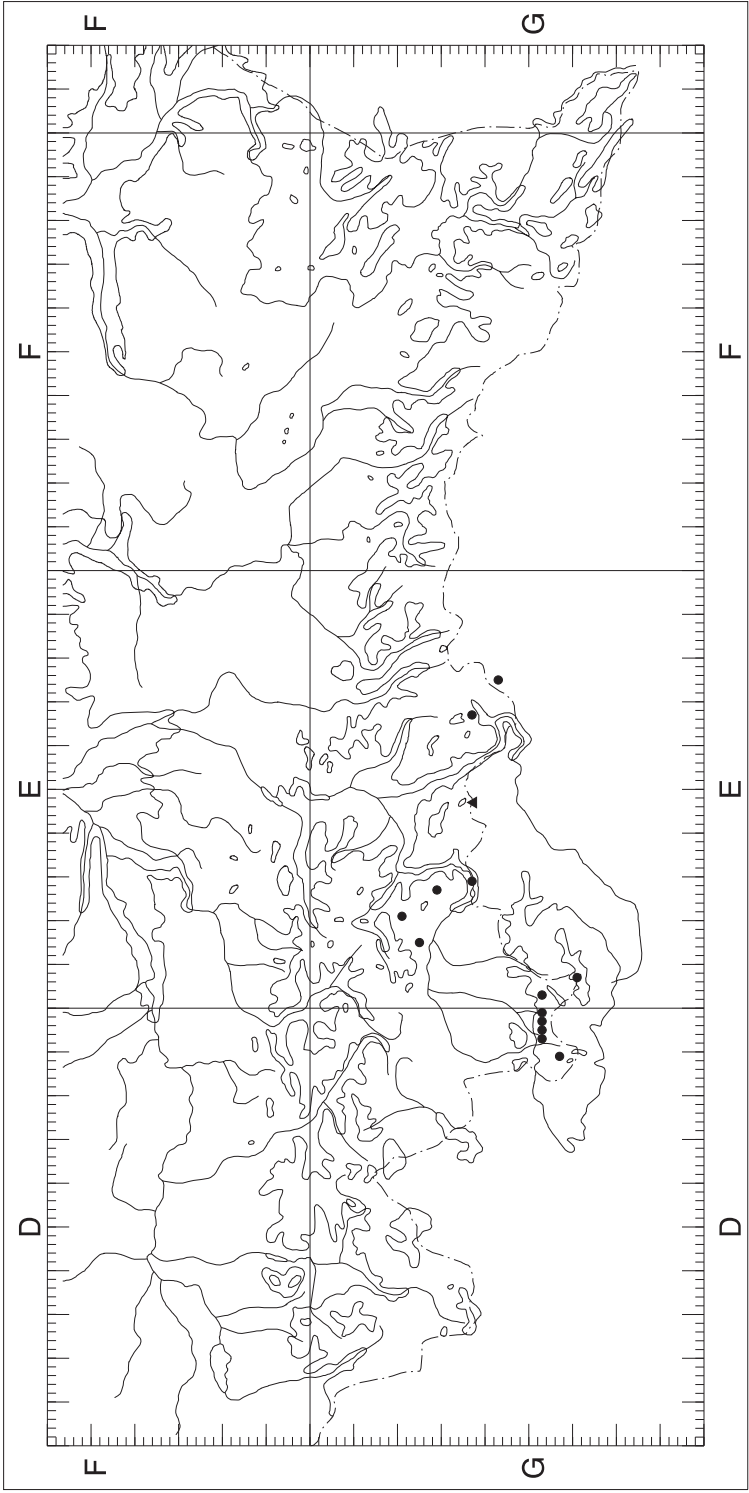

***Cirsium helenioides* (Asteraceae) w Paśmie Radziejowej w Beskidzie Sądeckim**

Cirsium helenioides (L.) Hill (ostrożeń dwubarwny) to gatunek eurosyberyjski-zachodni, którego zwarty zasięg obejmuje północną część Wysp Brytyjskich, cały Półwysep Skandynawski, Nizinę Wschodnioeuropejską i sięga po zachodnią część Syberii. Oderwane populacje występują także w łańcuchach górskich Europy, m.in. w Pirenejach, Alpach, górach Harz, Sudetach i Karpatach (HULTÉN 1986; MEUSEL 1992).

W Polsce *Cirsium helenioides* ma status gatunku subalpejskiego. Występuje głównie w zbiorowiskach ziołoroślowych ze związku *Adenostylion alliariae* i na górskich łąkach związku *Polygono-Trisetion* (ZAJĄC 1996). Większość polskich stanowisk tego gatunku znajduje się w Sudetach i na Przedgórzu Sudeckim, znacznie rzadziej notowany był w Karpatach (ZAJĄC & ZAJĄC 2001). Większość danych karpackich dotyczy Tatr i Kotliny Zakopiańskiej (PAWŁOWSKI i in. 1928; PIĘKOŚ 1967; MIREK 1993; GÓRSKI 2000). Stwierdzono go także na jednym stanowisku w Pieninach Zachodnich (BODZIARCZYK & VONČINA 2001), na trzech w Gorcach (KOZAK 2001; KOZAK 2007) i dwóch w Paśmie Jaworzyny Krynickiej w Beskidzie Sądeckim (PAWŁOWSKI 1962; PARUSEL 1979). Rozmieszczenie tego gatunku w polskiej części Karpat przedstawia rycina 1.

Ryc. 1. Rozmieszczenie *Cirsium helenioides* (L.) Hill w polskiej części Karpat: ▲ – nowe stanowisko, ● – stanowiska dotychczas znane
Fig. 1. Distribution of *Cirsium helenioides* (L.) Hill in the Polish part of the Carpathians: ▲ – new locality, ● – localities known before

Nieznane dotąd stanowisko *Cirsium helenioides* zostało znalezione w Paśmie Radziejowej Beskidu Sądeckiego, na przełęczy Gromadzkiej, w pobliżu granicy polsko-słowackiej. Znajduje się ono na wysokości około 920 m n.p.m., w kwadracie ATPOL: EG3433 (20°37' E, 49°25' N). Płat suchej łąki z klasy *Nardo-Callunetea*, w którym występuje *C. helenioides*, zajmuje powierzchnię około 25 m². Stwierdzono obecność ponad 100 pędów tego gatunku, jednak tylko 12 w stadium kwitnienia. Pełny skład florystyczny badanego płatu podano poniżej. Występowanie w nim kilku gatunków wilgociolubnych to skutek bezpośredniego sąsiedztwa ze zbiorowiskami wilgotnych łąk i młak eutroficznych.

Skład florystyczny płatu z *Cirsium helenioides* (stopnie ilościowości podano wg Braun-Blanqueta). Data: 22.07.2007. Powierzchnia płatu: 25 m², pokrycie warstwy „c”: 100%, liczba gatunków: 38. *Nardus stricta* 4, *Agrostis capillaris* 3, *Carex pilulifera* 3, ***Cirsium helenioides*** 3, *Alchemilla* sp. 2, *Anthoxanthum odoratum* 2, *Festuca rubra* 2, *Potentilla erecta* 2, *Briza media* 1, *Carex pallescens* 1, *Centaurea jacea* 1, *Hypericum maculatum* 1, *Luzula multiflora* 1, *Trifolium medium* 1, *Carex flacca* +, *C. panicea* +, *Cirsium rivulare* +, *Cruciata laevipes* +, *Dactylis glomerata* +, *Danthonia decumbens* +, *Equisetum palustre* +, *Equisetum sylvaticum* +, *Festuca pratensis* +, *Gymnadaenia conopsea* +, *Knautia arvensis* +, *Lathyrus pratensis* +, *Lychnis flos-cuculi* +, *Myosotis palustris* +, *Plantago lanceolata* +, *Plantago media* +, *Polygala vulgaris* +, *Potentilla aurea* +, *Prunella vulgaris* +, *Ranunculus acris* +, *Vaccinium myrtillus* +, *Veronica chamaedrys* +.

Nowe stanowisko *Cirsium helenioides* jest pierwszym dla tej części Beskidu Sądeckiego i wypełnia dotychczasową lukę zasięgową między stanowiskami w Gorcach, a tymi ze wschodniej części Beskidu Sądeckiego, z Pasma Jaworzyny Krynickiej. W związku z obserwowanymi u tego gatunku tendencjami do wzrostu liczby stanowisk na terenie Polski (ZARZYCKI i in. 2002), należy się spodziewać odkrycia kolejnych miejsc jego występowania, zarówno w Paśmie Radziejowej, jak i pozostałych częściach polskich Karpat.

Summary. *Cirsium helenioides* (Asteraceae) in the Radziejowa range in the Beskid Sądecki Mts. *Cirsium helenioides* (L.) Hill is a subalpine species in Poland that occurs mainly in the Sudety Mts and less frequently in the Carpathians. A new station of this species has been found in the Radziejowa range in the Beskid Sądecki Mts. It is located near the Gromadzka pass, 920 m a.s.l. There was more than 100 individuals in that place, but only 12 were blooming.

LITERATURA

- BODZIARCZYK J. & VONČINA G. 2001. Nowe i rzadkie gatunki roślin naczyniowych Pienińskiego Parku Narodowego. – *Fragm. Flor. Geobot. Polonica* **8**: 11–19.
- GÓRSKI P. 2000. Materiały do flory Tatrzańskiego Parku Narodowego. – *Fragm. Flor. Geobot. Polonica* **7**: 345–347.
- HULTÉN E. & FRIES M. 1986. Atlas of North European vascular plants. North of the Tropic of Cancer. **1–3**. Koeltz Scientific Books, Königsten.
- KOZAK M. 2001. *Cirsium helenioides* (Asteraceae) – nowy gatunek dla flory Gorców. – *Fragm. Flor. Geobot. Polonica* **8**: 282–284.
- KOZAK M. 2007. Materiały do rozmieszczenia rzadkich, interesujących i zagrożonych gatunków roślin naczyniowych w Gorcach. – *Fragm. Flor. Geobot. Polonica* **14**(2): 249–259.
- MEUSEL H. & JÄGER E. J. 1992. Vergleichende chorologie der Zentraleuropäischen Flora. **3**. s. 422–688. G. Fischer Verl., Jena – Stuttgart – New York.

- MIREK Z. 1993. Rośliny naczyniowe. – W: Z. MIREK & H. PIĘKOŚ-MIRKOWA (red.), *Przyroda Kotliny Zakopiańskiej – poznanie, przemiany, zagrożenia i ochrona. – Tatry i Podtatrze* **2**: 117–171.
- PARUSEL J. B. 1979. Uzupełnienie do Flory Sądeckizny. – *Fragm. Flor. Geobot.* **25**(4): 473–475.
- PAWŁOWSKI B. 1962. Dodatki do flory Sądeckizny. Cz. II. – *Fragm. Flor. Geobot.* **8**(2): 97–104.
- PAWŁOWSKI B, SOKOŁOWSKI M. & WALLISCH K. 1928. Zespoły roślin w Tatrach. Cz. VII. Zespoły roślinne i flora doliny Morskiego Oka. – *Rozpr. Wydz. Mat. – Przyr. PAU*, **67**, Dz. A/B: 171–311.
- PIĘKOŚ H. 1967. Notatki florystyczne z Tatr. – *Fragm. Flor. Geobot.* **13**(1): 69–75.
- ZAJĄC M. 1996. Mountain vascular plants in the Polish Lowlands. – *Polish Bot. Stud.* **11**: 1–92.
- ZAJĄC A. & ZAJĄC M. (red.) 2001. *Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce*. s. xii + 714. Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- ZARZYCKI K., TRZCIŃSKA-TACIK H., RÓŻAŃSKI W., SZELĄG Z., WOŁEK J. & KORZENIAK U. 2002. Ecological indicator values of vascular plants of Poland. – W: Z. MIREK (red.), *Biodiversity of Poland* **2**, s. 183. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.

KRZYSZTOF STAWOWCZYK, *Zakład Taksonomii Roślin i Fitogeografii, Instytut Botaniki, Uniwersytet Jagielloński, ul. Kopernika 27, PL-31-501 Kraków, Polska; e-mail: kstawowczyk@op.pl*

Przyjęto do druku: 14.08.2008 r.